

Adaptar-se a la crisi serà dur

- Un 10% de la renda de la qual hem disfrutat ha estat fictícia, no l'hem guanyat realment

GUILLEM LÓPEZ-CASASNOVAS*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 10.02.09

És més que evident ja que la crisi econòmica durarà i que els seus efectes es deixaran sentir en tots els ordres de la vida econòmica i social espanyola. D'allò que va començar sent l'entrada en un túnel amb llums i ombres, però en el qual ens podríem bellugar, donada la millor situació relativa del nostre sector financer --fins i tot sabent que l'economia real espanyola estava pitjor--, ha emergit la foscor més completa sense que s'hi entrevegi fàcilment la sortida. L'avantatge comparatiu financer s'està diluint amb la morositat, vist el dràstic deteriorament (pèrdua de llocs de treball, falta de projectes nous, absència d'impulsos al canvi de model econòmic) del nostre sector productiu.

Del balanç de la situació que està apareixent, per molts resulta clar que hem viscut, com a país, per damunt de les nostres possibilitats, finançats amb l'estalvi exterior i no amb el nostre, perquè no hem posat més atenció per millorar la nostra productivitat. No fa gaire temps, se'ns deia que l'estalvi fluïa cap al nostre país perquè Espanya tenia projectes empresarials solvents, i que el dèficit exterior (el saldo d'importar més i exportar menys) formava part de l'aritmètica de la balança de pagaments, en la qual les partides es compensen.

NO OBSTANT, la crisi ens ha fet tornar a la realitat, la que més castiga. Ha fallat el suposat projecte-model econòmic productiu, i el capital se

n'ha anat tan ràpidament com va arribar. Avui podem calcular que un 10% de la renda de què hem disfrutat ha estat fictícia, és a dir, que no l'hem guanyat realment. De manera que el retorn a la normalitat potser implicarà un descens en el nivell de vida i consum en una proporció similar. Tocarà, per tant, fer un esforç col·lectiu per redreçar el rumb, és a dir, per viure més d'acord amb les nostres possibilitats: aguantar el cotxe més anys, disfrutar de vacances menys glamuroses, viure més temps en una vivenda de lloguer fins que sigui possible comprar-ne una, etcètera. Un esforç de tots i per a tots.

L'antídot resultant és d'un encaix especialment complex per als treballadors, que fins fa poc --cosa que molta gent té al cap-- han vist suposats empresaris que s'han lucrat en gran manera de l'auge econòmic. I malgrat que no han estat els treballadors els més beneficiats pel boom, ara se'ls ha d'explicar que els sacrificis que se'ls proposen són necessaris. Ja se sap que sense economia productiva, sense feina, sense esforç, no hi ha sortida.

En aquest context, el comissari europeu Joaquín Almunia comentava no fa gaire que, a canvi d'aquests sacrificis que s'exigiran ineludiblement als treballadors (menys retribució real per hora efectiva treballada, per recuperar en part la competitivitat), caldria garantir que no es tocarà l'Estat de benestar. Aquest balanç suposaria que la baixada en renda monetària --menys salari-- es compensaria en certa manera, per als més necessitats --si s'aconsegueix mantenir una despesa social redistributiva--, amb la renda real, que inclou també com a ingrés en espècie les prestacions socials. A l'altre extrem se situen altres economistes, que creuen que és precisament el sector públic el que ha crescut com si Espanya fos un país un 10% més ric del que en realitat és. Arriben a la

conclusió que aquesta és la part important del problema que cal resoldre, i no solament una variant a tenir en compte per a la seva solució. De manera que, per aquests economistes, la sortida de la crisi passaria per aprimar el nostre Estat de benestar, que, a part de ser insostenible financerament (no som Suècia), provoca incentius perversos per a l'esforç i la productivitat.

La realitat obliga a considerar com a possible que s'hagin d'atendre tots dos bàndols d'opinió, encara que selectivament. Això implicarà, per tant, sacrificis dels treballadors: per exemple, que no tinguin només en compte la inflació passada en les seves reivindicacions salarials, sinó també l'amenaça de la deflació.

EN AQUESTA tessitura, ¿s'haurà d'apujar impostos? Potser sí sobre el consum, per aconseguir que no tot el dèficit que generarà el manteniment de les prerrogatives meritades pel nostre Estat de benestar es carregui, incrementant el deute, sobre les generacions futures, que són les que l'acabarien pagant. En temps de crisi farà falta també una reconsideració de la despesa social en aquells àmbits en què es pugui: en pensions, comptabilitzant el període complet de cotització per determinar la pensió (cosa que equival a una reducció de la pensió mitjana futura). També s'haurà de revisar la tendència a la gratuïtat d'algunes prestacions sanitàries i les que inclou la llei de dependència. En els casos considerats com de gran dependència s'ha de mantenir l'ajuda, perquè ja s'ha meritat el dret d'accés. Però en el cas de la dependència moderada o lleu, la previsió que sigui costejada plenament per fons públics potser haurà de ser posposada uns quants anys.

M'agradaria fer una última reflexió sobre els tancaments d'empreses, que en molts casos són dolorosos també per als empresaris. Després del cessament de l'activitat, s'haurà d'exercir una vigilància extrema sobre els incompliments impositius i, en determinats casos, rastrejar els beneficis fiscals extranacionals. Seria inacceptable que continuéssim rient-los les gràcies als que contribueixen amb tan poca solidaritat a les càrregues comunes que la nova situació imposa, refugiant en paradisos fiscals els excedents del boom que hem viscut, i les conseqüències dels quals ara hem de sufragar entre tots.

*Catedràtic d'Economia de la UPF